

kat Németországba szállítottak sok más, „törvényellenesen” deportált személlyel együtt.¹²⁴ 1944 nyarán a külügyminisztérium több hivatalos jegyzéket juttatott el a németekhez, követelve mind a mentesített zsidók visszaszállítását, mind pedig azokat, akiket „törvényellenesen” vagy „tévedésből” vittek el a csendőrség vidéki túlbuzgósága eredményeként. Általában minden diplomáciai jegyzék tartalmazta az érintett személyek névsorát részletes személyi adataikkal. Mint várható volt, a minisztérium erőfeszítései meddők maradtak. A németek vagy nem válaszoltak, vagy halogató taktikához folyamodtak, egyik minisztériumi irodából a másikba küldözgették a magyar jegyzékeket.¹²⁵ A németek természetesen nem tudták teljesíteni a magyarok kérését, mert a legtöbb szóban forgó személyt már vagy megölték Auschwitzban, vagy nyomtalanul eldugták a sok német koncentrációs tábor egyikében. Theodor Horst Grell, a budapesti német követség zsidóügyekben illetékes referense megpróbálta „megmagyarázni” Németország dilemmáját a magyar külügyminisztérium képviselőjével, Nékám Sándorral folytatott július 21-i beszélgetésén. Grell rámutatott, hogy a németeknek korábban átadott zsidók visszahozatala lehetetlen, és megsértené „a zsidók németországi munkára való küldéséről” kötött német–magyar egyezményt. Grell emlékeztette rá Nékámot, hogy az egyezmény szerint a magyarok döntenek el, hogy mely zsidó csoportokat adják át a németeknek, de miután átadták őket, semmiféle joggal nem rendelkeznek fölöttük többet. Ráadásul ezeket a zsidókat – érvelt – már odaállították a német gazdasági élet különböző területeire, ahonnan nem mozdíthatók el, s ha elmozdíthatók lennének is, a szállításuk leküzdhetetlen technikai problémákba ütközne.¹²⁶

Ezerszám állították ki a mentességi bizonyítványokat vagy készültek kikézbésítésükre, amikor Horthy rendszerét október 15-én a németek és a nyilasok által közösen szervezett puccs megbuktatta. Október 23-án az új Szálasi-kormány úgy döntött, felülvizsgálja a mentesítési rendszert: visszavonja a honvédelmi minisztérium által kiadott mentességi bizonyítványokat, és csak a Jaross által kibocsátottakat fogadja el érvényesnek. Azt is elhatározta, hogy újra megvizsgálja a Horthy által kiadott bizonyítványokat, és ennek a kategóriának a számát 800-ra csökkenti. A felülvizsgálatot november 15-ig kellett befejezni Vajna Gábor új belügyminiszter felügyeletével.¹²⁷ Az említett intézkedések folytán sok zsidó elvesztette mentesített státusát, és ismét vonatkozott rá az összes zsidóellenes rendelet. Vajna mindössze 582 mentességi bizonyítványt bocsátott ki, és ez a csekély szám arra indította Kemény Gábort, az új külügyminisztert, hogy panaszt emeljen Szálasinál, kérve a mentesítettek számának fölemelését. A „Horthy által mentesített” sok ezer zsidó közül csupán 70-nek sikerült mentességi bizonyítványt kapnia Szálasitól.¹²⁸